

Amikor a tizenegy csak kilenc

Felejtőbb érdekesen alakultak a labdarúgó Bajnokok Ligája negyeddöntős mérkőzései: dráma, több vaskos meglepetés, pattogatott kukorica, sör. És a csodálatos megoldások, taktikai húzások mellett újfent a játékvezetésről esett a legtöbb szó. Nem is lehetett másképp, hiszen a múlt heti csatározások utolsó momentuma a Real Madrid–Juventus párharc továbbjutóját meghatározó 93. percben befűjt tizenegyes volt: a játékvezető, az angol Michael Oliver úgy látta helyesnek, hogy Lucas Vázquez és Mehdi Benatia összecsapása után büntetést kell ítélnie a sorozat címvédője, a spanyol csapat javára.

A döntés erőteljesen megosztotta a futballközvélelényt. Szokás szerint – mondhatnánk, hiszen a dirigensek ténykedését több mint 140 éve jellemzi a verbális, olykor-olykor a tetteles kritika. Ma már azonban korántsem lehet azzal elintézni a bírói döntések egy részét, hogy szükségyszerűen tévesek, a szurkoló pedig elfogult, meg egyébként is, ha előfordulnak is hibák, a nagy számok törvénye alapján azok hosszú távon kiegyenlítik egymást.

Kezdjük a játékvezetői ítéletekkel! Rossz döntésnek tartom, ha a bíró elmulasztja a szabályok betartását és/vagy azokkal ellentétesen ítél. Ez bár bosszantó, de ha jelentéktelen, azaz nincs befolyással a mérkőzés menetére, az eredményre, azt tévedésnek nevezem. Jellemzően ezek a sokszor ismétlődő, semleges események, például egy rosszul megítélt bedobás. Hiba viszont a rossz döntés, amely valóságosan vagy vélhetőleg nagy valószínűséggel döntően befolyásolja egy találkozó végeredményét, mint például a tévesen befűjt vagy éppen meg nem ítélt büntető, a rosszul megítélt leshelyzetekből szűtő vagy elmaradó gól, a kiállítások, de akár egy „veszélyes helyről” elvezetett szabadrúgás is. Ha a játékvezetői hiba egy meccsen többször ismétlődik, de a kárvallottja/hasznélvezője véletlenszerű, a hibák kiegyenlítik egymást, akkor szerintem rossz a bíraskodás, amennyiben azonban a hibák szisztematikusak, azaz erőteljesen segítik az egyik csapatot, akkor kimondható: a bíró elvezette az összecsapást. Különösen élesen vetődik fel a kérdés abban az esetben, amikor a történés pillanatában egyértelmű egy helyzetet, a dirigens is láthatta azt – mégis másképp határozott. Vajon miért? Ha szisztematikusan fordulnak elő e látványos játékvezetői bakik, akkor a drukkerok elcsalt mérkőzésről beszélnek, ha pedig egy bírónak rövid időn belül több „ilyen” mérkőzése van, csalónak titulálják.

Kérdés persze, hogyan állapítható meg, hogy egy játékvezető rosszul döntött. Ennek eldöntéséhez objektív információkra van szükség: hogy adott helyzetben mi is lett volna a szabálykönyv, szabályzatok, ajánlások szerinti helyes ítélet. Több mint egy évszázadig erre kevés esély volt, hiszen azonnal kellett határozni, túl nagy volt a bizonytalansági és a szubjektív faktor. A televíziós elterjedése jelentősen változtatott a helyzeten, de igazából csak a digitális technológia adott esélyt arra, hogy a kritikus helyzetek valódiságát megismerjük.

Esélyt adott, írom, hiszen nagyon, de nagyon kevés a teljes mértékben egyértelmű situáció. Egyrészt felvetődik a megismerhetőség problematikája, nevezetesen az adott pillanatban mennyiben van lehetősége egy játékve-

zetőnek, hogy teljes mértékben érzékelje, felfogja a történésüket. A rossz helyezkedés felróható, de a felgyorsult játék, vagy az, hogy a futballisták gyakran nagyon sokan vannak egy szűk területen, esetleg a játékvezető látókörén kívül történnek az események, nem is beszélve a labdarúgók egyre finomabb színészi alakításairól, nagyon nehézé teszik a bírók számára a kritikus helyzetek való értékelését.

”

A KÖZVÉLEMÉNYBEN EGYRE ERŐTELEJESSEB AZ IGÉNY, HOGY A DIGITÁLIS TECHNOLÓGIÁK SZÉLESKÖRŰ ALKALMAZÁSÁVAL A FUTBALL IRÁNYÍTÓI SEGÍTSÉK A JÁTÉKVEZETŐK MUNKÁJÁT. HA A MARSRÓL MÁR LEHETSÉGES KÉPEKET KÜLDENI A FÖLDRE, AKKOR CSAK MEGOLDHATÓ VALAHOGYAN A LESHELYZETEK OBJEKTÍV MEGÍTÉLÉSE...

Másrészt sokan felkapták a fejüket, amikor a példának hozott esetről Gianluigi Buffon, a Juventus kapusa utólag azt mondta, hogy a szabálytalanság tíz százalékig volt csak tizenegyes. Az nem úgy van, hogy valami vagy büntető, vagy nem az? Lehetséges ez? Igen, szerintem lehetséges. Egy játékvezetőnek több szempontot kell figyelembe vennie, amikor egy pillanat alatt döntenie kell. Egy kezezésnél mérlegelnie kell: túl azon, hogy tényleg kézzel ért a labdához valaki, „kereste-e a kéz a labdát”, vagy vétlen volt a mozdulattal, esetleg szándékosan, tehát valós játék helyzet nélkül rúgta-e az ellenfél a játékos kezére a labdát, a kéz érintése után kialakult játék helyzet mennyiben vált hátrányára a sértett csapatnak, stb. stb. Ha a modern futballban tényleg betű szerint értelmeznék a bírók a szabályokat, gyakorlatilag minden szöglet után vagy tizenegyesnek, vagy kifelé szabadrúgásnak kellene következnie. A paragrafusok szövegszerű alkalmazása nem feltétlenül jelent egyértelmű megoldást.

Van két olyan kulturális tényező is, amelyek bármennyire sikos terepre is visznek, de a bíraskodásról alkotott értelmezési keretben mindenképpen ími kell róluk. Az egyik a

sportág szelleme, ethosza. A futball mégiscsak játék. Ha valóban igaz az, hogy a szabályok megsértése egy valószínűségi mezőben értelmezhető, akkor „fél tizenegyes volt, fél tizenegyes” helyzetben igenis felvethető, hogy az a csapat, amelyik vendégként kiegyenlíti az első körben összeszedett hátrányát, kapjon esélyt arra, hogy hosszabbításban dőljön el a továbbjutás. (A játékidő letelte után meg nem adott tizenegyes nem garantálta volna a Juventus négy közé kerülését, míg a megadott büntető nagyon nagy valószínűséggel igen a kiesését, amint így is lett.) Szerintem kultúrember ilyen helyzetben határozottan továbbot int, jöjjön a hosszabbítás!

Aztán tagadhatatlanul figyelembe kell venni nagy futballkultúrák hatását. Európában van úgy tucatnyi stadion, ahol a kétes helyzetekben szinte „önmagától szól meg a síp”, és jelez a hazai csapatnak kedvező ítéletet. Jól jellemzi mindezt a következő történet: a Vasas 1961-ben játszott Madridban BEK-mérkőzés, a bemelegítésnél lhász és Berendy furcsállották, hogy a 11-es pont elég közelinek tűnt a kapuhoz. Amikor lelépték, méregették, nagyjából kilenc méter jött csak ki a tizenegy helyett. Ezt jelezték Puskásnak is, mondván, hát hogyan lehetséges, hogy közelebb van a büntetőpont a kapuhoz. Mire Puskás: „Nyugi, gyerekek. Az nem nektek van felfestve...”

Michael Oliver sípja sem maradhatott néma...

A közvéleményben egyre erőteljesebb az igény, hogy a digitális technológiák széleskörű alkalmazásával a futball irányítói segítsék a játékvezetők munkáját. (Ha a Marsról már lehetséges képeket küldeni a Földre, akkor csak megoldható valahogyan a leshelyzetek objektív megítélése...) Ennek egyik oka, hogy a televíziós közvetítések során a szurkolók és a nézők árnyaltabb, ha úgy tetszik, pontosabb képet nyerhetnek arról, hogy mi is történt a pályán, a kommentátorok, szakértők segítenek nekik megérteni a helyzetet, értelmezni a szabályokat. Joggal kérdezik, erre miért nincs lehetősége egy bírónak? Hatalmas azonban a fogadási ipar nyomása is. A kiemelt mérkőzések kapcsán eurómilliók fordulnak meg a fogadási pia-

con. Azok, akik az első körös súlyos vereség után mégis továbbjutásra tették tétjeiket a Juventus esetében, joggal érzik megkárosítottak magukat.

Most már talán nem is egyszerűen a videóbíró bevezetéséről, hanem a mesterséges intelligencia alkalmazásának feltételeiről kell beszélünk. Ám az az érzésem, ha majd robotok is hozzák a döntéseket, Madridban akkor is kilenc méterre lesz a gólvonaltól a tizenegyespont...

DÉNES Ferenc

